

Esa. 51.

FECIT ergo primum deus cælum & terrā, & ea tamen nō quasi perpetua, sed quasi corruptibilis creaturæ consummationi voluit subiacere. Vnde in Esaia libro ait: Tollite in cælum oculos vestros, & aspiciate terram deorsum, quia cælum vt fumus solidatum est, terra autem vt vestimentum veterasset. Hæc terra est quæ ante erat incomposita. Nondum enim erant maria suo sine distincta, & ideo vago fluctus, & profundo gurgite terra inun dabatur. Considera quia etiam nunc palustrivagine terra in inhorrere consuevit, nec patiens est vomeris vbi infusus terrens humor exundat. Erat ergo incomposita, vt pote solertis agricolæ inarata culturis, quia adhuc deerat cultor. Erat incomposita, quia nuda gignentiū, nec thoris hærbosa riparum, nec opaca nemonibus, nec læta segetibus, nec umbrosa superciliis montium, nec odorata floribus, nec grata vinetis. Merito incomposita, quæ ornatis indigebat, cui deerat vitii ferta gematiū. Ostendere enim voluit deus quia nec mundus ipse haberet gratiam nisi eum vario cultu operator ornasset. Cælum ipsum in textum nubibus, horrore oculis, mœstitiam animis excitare consuevit. Terra imbris madefacta, fastidio est. Maria procellis turbata, quos non incutiunt metus? Pulcherrima est rerum species, sed quid esset sine lumine? quid sine temperie? quid sine aquarum congregatione, quibus ante dimeria poli huius habebantur exordia? Tolle Solē terris, tolle cælis stellarum globos, omnia tenebris inhorrescunt. Sic erant anteq̄ lumen huic mūdo dominus infunderet. Et ideo scriptura ait: Quia tenebræ erāt super abyssum. Tenebræ erant, quia splendor deerat lucis. Tenebræ erāt, quia aer ipse tenebrosus est. A qua ipsa sub nube tenebrosa est, quia tenebrosa aqua in nubibus aeris. Erāt ergo tenebræ super abyssos aquarum. Non enim malas intelligendum arbitrator potestates, quod dominus earū malitiam creauerit, cum vtique non substantialis, sed accidens sit malitia, quæ a naturæ bonitate deflexit. Itaque in constitutione mundi opinio malitiæ interim sequeretur, ne diuinæ operationi, & pulcherrimæ creaturæ, ea quæ decolora sunt, admiscere videamur, maxime cum sequatur: Et spiritus dei superferebatur super aquas. Quem etsi aliqui pro aere accipiant, aliqui pro spiritu, quem spiramus & carpimus auræ huius vitalis spiritum, nos tamen cum sanctorum & fidelium sententia congruentes, spiritum sanctum accipimus, vt in constitutione mundi operatio trinitatis eluceat. Præmissio enim quia in principio fecit deus cælum & terram, id est in Christo fecit deus, vel filius dei deus fecit, vel per filium deus fecit, quia omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factū est nihil: supererat plenitudo operationis in spiritu, sicut scriptum est: Verbo domini cæli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Itaque quemadmodum in psalmo docemur operationem verbi, quod est verbum dei, & virtutem quam dedit spiritus sanctus: ita hic prophetiam resultantem oraculi, quia deus dixit, & deus fecit, spiritus quoque dei superferebat super aquas. Ornatio enim polo cæli, germinaturus terri pulchre spiritus superferebatur, quia per ipsum habebant novorum partium femina germinare, secundū quod dixit Propheta: Emitte spiritum tuū, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Denique Syrus, qui vicinus Hebræo est, & sermone consonat in plerisque & congruit, sic habet: Et spiritus dei fouebat aquas. Id est visificabat, vt in nouas cogeret creaturas, & motu suo animaret ad vitam. Nam etiam spiritum sanctū legimus creatorem, dicente Iob: Spiritus diuinus qui fecit me. Siue ergo spiritus sanctus superferebatur super aquas, tenebræ contrariorum virtutum a super eas esse non poterant, vbi locū sibi tanta gratia vendicabat. Siue, vt quidam volunt, aerem accipiant, respondeant qua ratione spiritum dei dixerit, cum satis fuerit spiritū nuncupare.

H ergo volunt a domino deo nostro quatuor primū elementa generata, cælum, terram, mare, aerem, eo quod causæ rerum, ignis & aer, terra & aqua sunt, ex quibus mundi species cōstat & forma. Vbi igitur tenebræ nequitiarum spiritualium locum habere potuerunt, cum augustæ huius decorē figuræ mundus induerit? Numquid simul malitiam deus creauit? Sed ea ex nobis orta, non a creatore deo condita, morum leuitate generatur, non vllam creaturæ habens prærogatiuam, nec autoritatem substantiæ naturalis, sed mutabilitatis vitii, & errorem prolapsionis. Eradicari hanc deus vult de animis singulorum. Quomodo eam ipse generaret, cum clamet propheta: Definite a malitiis vestris. Et præcipue sanctus Dauid: Define, inquit, a malo, & fac bonum? Quomodo ergo ei initium a domo damus? Sed hæc opinio feralis eorum quæ perturbandam Ecclesiam putauerunt. Hinc Marcionis, hinc Valentini, hinc pestes illæ Manichæorum inuestra sanctorum mētibus tentauerunt inferre contagia. Quid nobis ipsi in lumine vitæ tenebras mortis inquirimus? Scriptura diuina salutē suggerit, vitæ odorem fragrat, vt suauitate legens capias, non præcipitū discrimen incurras. Simpliciter lege o homo, nō tibi ipse foueam prauus interpres effodias. simplex sermo est, Quia fecit deus cælum & terrā. Fecit quod nō erat, non quod erat. Et terra erat inuibilis. ex quo facta est, erat: & erat inuisibilis, quæ exudabat aqua, & operiebatur ea. Et erant super eā tenebræ superfusa, quia nondum erat lumen diei, nondum Solis radius, qui solet & sub aquis latentia declarare. Quid ergo dicunt quod deus creauerit malum, cum ex contrariis & aduersis nequaquam sibi aduersa generentur? Nec enim vita mortem generat, nec lux tenebras. Nō enim sicut mutabilitates affectuū, ita etiā generationum progressionem sunt. Illæ ex contrariis in contraria propofiti deflexione vertuntur: istæ non ex contrariis in aduersa defleuntur, sed ex eiusdem generis vel autoribus vel causis creatæ, in similitudinem sui referuntur autoris. Quid igitur dicemus? Si enim neque sine principio est quasi increata, neque a deo facta, vnde habet natura malitiam? Nam mala esse in hoc mundo nullus sapiens denegauit, um sit tam frequens in hoc seculo lapsus ad mortem. Sed ex his quæ iam diximus, possumus colligere quia non est vitia substantia, sed mentis atque animi deprauatio, a tramite virtutis deuia, quæ in curiosorum animis frequenter obrepit. Nō igitur ab extraneis est nobis quæ a nobis ipsi maius periculū. Intus est aduersarius, intus autor erroris, intus iniqua darsus in nobismetipsis. Propofitum tuum specularē, habitū tuæ mētis explora, excubias obtēde aduersum mētis tue cogitationes, & animi cupiditates. Tu ipse tibi es causa improbitatis: tu ipse dux flagitiorum tuorum, atque incensor criminum. Quid alienam naturam accersis ad excusationem tuorum lapsuum? Vtinam te ipse non impelleres, vtinam nō præcipitares, vtinam nō inuolueres aut stutius immoderato, aut indignatione, aut cupiditatibus, quæ nos in nexos velut quibusdā retibus tenet. Et certe in nobis est moderari studia, cohibere iracundiā, coercere cupiditates: in nobis est etiā indulgere luxuriæ, adolere libidines, inflammare iracundiā, vel inflammati autem accomodare, eleuari magis superbia, effundi in sæuitiam, quæ reprimi humilitate, diligere mansuetudinem. Quid naturam accusas o homo? Habet illa velut impedimenta quædam senescitatem & infirmitatem. Sed senectus ipsa in bonis moribus dulcior, in consiliis vtilior, ad constantiam subeunda mortis paratio, ad reprimendas libidines firmior. Infirmitas quoque corporis, sobrietas mentis est. Vnde ait Apostolus: Cum infirmior, tunc potens sum. Ita que non in virtutibus, sed in infirmitatibus gloriabatur. Responsum quoque diuinum resulsit oraculo salutari: quia virtus in infirmitate consummatur. Illa quænda

Ioan. 1.

Psal. 32.

Psal. 103.

Psal. 36.

L

M

2. Cor. 12.